

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет (Україна)

Вища школа економіко-гуманітарна (Республіка Польща)

Академія техніко-гуманітарна (Республіка Польща)

IBM Canada, м. Торонто (Канада)

Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку

Національної академії наук України", м. Київ (Україна)

Парламент Ізраїлю, м. Єрусалим (Держава Ізраїль)

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут» (Україна)

Одеський національний політехнічний університет (Україна)

Технічний університет –Варна (Республіка Болгарія)

Університет “Проф. д-р Асен Златаров”, м. Бургас (Республіка Болгарія)

Університет Торонто (Канада)

УО «Вітебський державний технологічний університет» (Республіка Білорусь)

Економічні проблеми сталого розвитку

Экономические проблемы устойчивого развития

Economical Problems of Sustainable Development

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
імені проф. Балацького О. Ф.
(Суми, 11–12 травня 2016 р.)

У двох томах

Том 1

Суми
Сумський державний університет
2016

различаться. Что касается конкретных значений верхнего и нижнего порогов, то они зависят от многих факторов – от самого параметра, от конкретных условий (в т.ч. региональных и отраслевых) общественного воспроизводства, от конкретной точки временного порогового интервала и пр. Так, естественно, что пороговые значения показателей уровня жизни и степени безработицы существенно различаются. Точно также пороговое значение степени безработицы существенно различается в разных странах, в разные периоды времени и т.д.

Предложенное нами определение эколого-экономической устойчивости реформы по какому-то параметру в целом соответствует традиционному пониманию проблемы устойчивости определенных процессов. Добавим также, что предложенный нами подход позволяет решать вопрос об устойчивости любого варианта реформирования, а не только реформы монетаристского типа. При таком понимании вполне возможна ситуация, когда по определенным параметрам имеет место устойчивость реформы, тогда как по другим параметрам об устойчивости реформы говорить не приходится. В этом случае необходимо сначала выявить значимые параметры, т.е., иначе говоря, проранжировать показатели с точки зрения важности их для нормального функционирования общества, а уже из значимых выявить те показатели, по которым реформа неустойчива; и уже если найдется хотя бы один такой значимый показатель, то в целом следует считать, что реформа неустойчива. Таким образом, реформа в целом устойчива тогда и только тогда, когда она устойчива по каждому значимому параметру. В этой связи необходимо рассмотреть группу параметров (показателей), имеющих существенное значение для эффективной реализации социально-экономических преобразований.

1. Павлов К.В. Патологические процессы в экономике. М.: Магистр, 2009. 461 с.

2. Халеви́нская Е.Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. М.: Экономистъ, 2004. 303 с.

3. Государственное финансирование научно-технического прогресса в развитых капиталистических странах/ А.В. Жемчужникова, А.В. Толкушкин, И.А. Кравченко и др. М.: Финансы и статистика, 1989. 239 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

професор **Рекова Н.Ю.**

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» МОН України

В структурі джерел формування фінансового потенціалу місцевого бюджету виділяються три складові: бюджетна – потенціальні ресурси у вигляді безпосередньо податків, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, трансфертів; інвестиційна – потенціал збільшення

доходів від інтенсифікації господарської діяльності в рамках адміністративно-територіальної одиниці; кредитна – потенціал збільшення доходів місцевих бюджетів від збільшення споживання і виробництва за рахунок розширення кредитування в рамках адміністративно-територіальної одиниці.

Бюджетна політика є формою ситуативної та суб'єктивно обумовленої реалізації певних владних повноважень і відповідних заходів.

Стратегічною метою бюджетної політики на місцевому рівні є забезпечення розвитку фінансового потенціалу територіальних утворень та підвищення соціальних стандартів рівня життя їх населення, а тактична мета бюджетної політики на місцевому рівні полягає в забезпеченні збалансованості доходів і витрат місцевих бюджетів, а також досягнення ефективності управління їх дефіцитом.

Реалізація бюджетної політики відбувається через бюджетний механізм. Що стосується механізму реалізації бюджетної політики, то слід відзначити, що він ґрунтується на виділенні бюджетних коштів, які використовуються державою для досягнення її цілей з метою забезпечення належних умов економічного та соціального розвитку суспільства, що не суперечать програмам стратегічного розвитку країн, а також суспільний контроль за використанням ресурсів бюджету.

У зв'язку з науково-методологічними підходами щодо розмежування доходів і видатків між державним і місцевими бюджетами в контексті реформування міжбюджетних відносин пропонуються кардинально нові система та механізм функціонування бюджетів розвитку місцевих бюджетів, які передбачають створення в кожному регіоні регіонального фонду підтримки розвитку територій [1].

Реалізація зазначених підходів залежить від інституційної архітекτονіки бюджетної системи або бюджетного устрою, який, в свою чергу, визначається моделлю державного устрою, зокрема, співвідношенням повноважень центральних та місцевих органів влади.

На сьогоднішній день в економічній літературі прийнято виділяти три основні моделі організації місцевого самоврядування, які у свою чергу впливають на місцеві фінанси:

- англосаксонська (Великобританія, США, Канада);
- континентальна (Бельгія, Іспанія, Італія, Франція, країни Латинської Америки, Близького Сходу);
- змішана (Австрія, Німеччина, Японія).

Чинні системи бюджетів у зарубіжних країнах можна згрупувати, як пропонує Карпінський Б., у три основні моделі: 1. Модель системи бюджетів базується на повному розподілі окремих податків між різними адміністративними рівнями влади й на закріпленні їх за відповідними рівнями системи бюджетів у законодавчому порядку. Така модель частково характерна для США.

2. Модель пайового розподілу основних податків між різними адміністративними рівнями влади, що відображено в законодавчих актах, і відповідне закріплення цих часток за рівнями системи бюджетів. Подібна модель частково характерна для Німеччини.

3. Модель застосування спільної бази оподаткування різними рівнями влади. При цьому кожен рівень влади встановлює власну ставку на основі однієї бази оподаткування, а загальна ставка оподаткування є сумою відповідних податкових ставок різних рівнів влади [2].

Фіскальна децентралізація – це процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і місцевими рівнями управління. Основою ідеї фіскальної децентралізації був американський економіст Тібу Ч.. Загальне поняття фіскальної децентралізації включає політичні, економічні та інституціональні аспекти організації міжбюджетних відносин і охоплює багато сфер діяльності – від ефективності функціонування державних інститутів та розвитку стабільної фінансової інфраструктури до вдосконалення механізмів фіскальних трансфертів і підтримки системи соціального страхування.

Децентралізація тісно пов'язана з організацією системи державного управління. Вона сприяє побудові ефективних взаємовідносин між центральним урядом і органами управління на локальному рівні.

Проводячи політику фіскальної децентралізації, необхідно: по-перше, чітко сформулювати цілі; по-друге, визначити роль держави в цілому та органів місцевого самоврядування, зокрема у здійсненні економічної політики країни; по-третє, врахувати, що фіскальна децентралізація може посилити прагнення територій з більш потужним економічним потенціалом до більшої автономності. Цілями фіскальної децентралізації є справедливе надання послуг, ефективний розподіл видатків, макроекономічне зростання та стабільність [3].

Децентралізація фінансових ресурсів місцевими бюджетами України є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади, тому це сьогодні виходить на перший план, адже: децентралізація процесів управління фінансовими ресурсами та ухвалення рішень щодо їх формування, напрямів використання, міжбюджетних трансфертів збільшує можливості участі місцевої влади в розвитку підконтрольної їй території; фінансова децентралізація та її нарощування сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і соціально-економічними програмами розвитку територіально-адміністративної одиниці [4].

Власне кажучи, необхідність існування місцевих бюджетів зумовлюється передусім потребою в децентралізації публічних фінансів для усунення негативних ефектів при неоднотайному прийнятті бюджетних рішень в умовах представницької демократії. При цьому забезпечення максимального

задоволення преференцій індивідів в умовах демократичної держави можливе за умов децентралізації повноважень з прийняття бюджетних рішень з дотриманням інституційної конгруентності. Тобто формування місцевих бюджетів в умовах демократії має ґрунтуватись на таких засадах автономії, за яких забезпечується інституційна симетрія. Необхідність автономії місцевого самоврядування визначається і політично-правовою природою останнього, і необхідністю дотримання інституційної конгруентності з метою забезпечення репрезентативності бюджетних рішень в умовах демократії 5].

В цілому варто зазначити, що управління місцевими бюджетами існує у формі тієї частини заходів бюджетної політики, які передбачають визначення нормативно-правових, організаційних, методичних засад формування, виконання і контролю місцевих бюджетів в фінансовій системі країни, реалізації та розвитку їх фінансового потенціалу, його мобілізації.

Аналітичне обґрунтування збільшення фінансового потенціалу місцевих бюджетів передбачає: визначення поточного стану і динаміки місцевих бюджетів; оцінку пропорцій співвідношення їх з державним бюджетом та оцінку пропорцій міжбюджетного руху грошових коштів; аналіз досвіду функціонування місцевих бюджетів в зарубіжних країнах та виявлення зв'язку між ефективністю їх формування і використанням та рівнем фіскального федералізму; виявлення на підставі попередніх етапів аналізу групування передумов неефективності формування фінансового потенціалу місцевих бюджетів і пріоритетів бюджетної політики України; розробка методичних положень до оцінки фінансового потенціалу.

Формування фінансового потенціалу місцевих бюджетів виступає значущим інструментом державного регулювання соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць, оскільки дозволяє вірогідно оцінити обсяг фінансових ресурсів, які можуть бути залучені в місцеві бюджети для виконання ними власних функцій та розв'язання завдання щодо збільшення фінансового потенціалу місцевих бюджетів та його використання в умовах фіскальної децентралізації.

1. Шаталова Н. О. Місцеві бюджети і міжбюджетні стосунки як основа ресурсного забезпечення планування розвитку міста: автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 «Місцеве самоврядування» / Н. О. Шаталова ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2010. – 20 с.

2. Карпінський Б. А. Основи збалансованості фінансової системи держави / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 77–81.

3. Карпинский Б. А. Стратегиология развития экономической системы государства: основы, финансовые вызовы, диспропорции // Финансовое управление развитием экономических систем: монография / О. О. Ардасова, Д. А. Демин, Б. А. Карпинский и др. / под общ. ред. С. С. Чернова. – Новосибирск: СИБ-ПРИНТ, 2012. – 217 с.

4. Дем'янчук О. І. Децентралізація фінансових ресурсів місцевими бюджетами України / О. І. Дем'янчук // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Економіка. – 2013. – Вип. 21. – С. 139-143.

5. Чікіта І. Б. Місцеві бюджети в умовах демократизації суспільства: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 «ґроші, фінанси та кредит» / І. Б. Чікіта ; Нац. банк України, Ун-т банк справи. – К., 2010. – 20 с.